

(Hra s opravdovým deštěm)

Osoby:

INSPEKTOR STAROBINCŮ

FORMÁNEK

PIHRT

MLYNÁŘ

SPRÁVCOVÁ

(Nehostinná, zašlá místnost. Kolem stolu několik rozvrzaných židlí, u stěny lavice a pár proleželých slamníků. Sedí tu mlčky a nehybně podmračená starší žena v šátku.

Je slyšet, jak se zvenčí opírá do stavení vítr a jak střechu bičuje déšť. Ot evřou se

dveře, vstoupí inspektor, městsky oblečený pán v buřince s brašnou v ruce. S loží

mokrý deštník a dveře za sebou přibouchne.)

INSPEKTOR: Zatrolené počasí! Nebýt té bouřky, už jsem tam byl. Chudák Cimrman.

Jistě už je netrpěliv. Myslí si, že už možná ani nepřijdu. Ale já přijdu. To bude tanec! Budu nemilosrdný: Pejřil půjde ke zdi a na jeho pěkné místo u okna si lehne

Cimrman. Vlastně by na takovou vizitu nemusel jezdit sám vrchní inspektor všech

starobinců. V běžných případech také posílám své podřízené. Ale tohle musím vyřídit sám. Ten jeho dopis! (Zaloví v brašně a vytáhne list.) Jen jsem ho dočetl, už

jsem balil zavazadla. Takový člověk, a oni s ním takhle zacházejí. (Čte.) „Postel

mám nejdál od okna v koutě za skříní. Třikrát jsem u vrchní světnicové Králové

urgoval čisté povlečení. A když se mi ho konečně dostalo, musel jsem poslouchat

taková slova jako kachna, potápka a bukač.“ Pravda, svědky na to nemá, ale má

jeho slovo stačí. „Když je u toho ředitel, to ona mluví, jako když máslo ukrájuje.

Ale když je s námi sama, štípe nás do zad a tahá za obočí. A když se nám večer nechce spát, udělá si na utěrce uzel a mlátí nás hlava nehlava!“ (Složí list.) Ubohý

Cimrman! Toho se dočkal na stará kolena! No, já už si s ní poradím. Já jí dám uzel

na utěrce! Jen co přestane pršet. (Usedne vedle ženy, aniž si jí všimne.) Hej hola,

paní správcová! (Žena nereaguje.) Paní správcová! Paní správcová!

SPRÁVCOVÁ: Co je?

INSPEKTOR: Aha, tady jste. Dal bych si chléb s uzenkou.

(Správcová chvíli mlčí, pak sejme z věšáku pytel, hodí si ho přes hlavu a vyjde do deště.)

INSPEKTOR: Divná osoba. Nic neřekne, člověk ani neví, jestli odešla uražena nebo

pro uzenku.

(Správcová přináší chléb a uzenku.)

INSPEKTOR: Pro uzenku!

(Správcová položí jídlo na stůl, sejme z hlavy deštěm nasáklý pytel, vytřepe

ho do
publika a pověsí na věšák.)
SPRÁVCOVÁ: Ach jo. Chleba a uzenku. On neví, že až to sní, že dostane žízeň.
To
on neví.
INSPEKTOR: To hovoříte se mnou?
(Žena mlčí; teprve když inspektor rezignuje na odpověď a dá se znovu do jídla, pokračuje v samomluvě.)
SPRÁVCOVÁ: To on bude vědět, až se zakousne. Pak mě znovu vyštve do deště, abych mu přinesla něco k pití. Jelito jedno.
INSPEKTOR: Jo, a něco k pití!
(Správcová pohlédne významně do publika, sejme pytel z věšáku, nasadí si ho a
vyjde do deště. Sotva se dveře zavřou, už se znovu otvírají. Na prahu stojí venkovský strejce s rancem na zádech a s promáčeným kloboukem na hlavě. Když se pokocháme pohledem na nefalšovanou vodu crčící na něho shora, vejde muž dovnitř.)
FORMÁNEK: To je čína! Chudák paní Vránová. Dítě se dere na svět, a já uvíznu tady. Dobrou chuť, pane.
INSPEKTOR: Děkuji.
FORMÁNEK: Já jsem Formánek. Alois. Z Manětína. (Jak se nahne s napřaženou rukou nad inspektora, vylije na něj z dýnka klobouku vodu.)
(Správcová se vrátí se sklenicí piva, postaví ji před inspektora a stejně jako prve vytřepe pytel.)
SPRÁVCOVÁ: Druhý jelito. Viděl, že pro něco jdu. On neřekne, paní správco, když už tam do toho lijáku jdete, vemte mi taky něco k jídlu a k pití.
FORMÁNEK: To mluvíte k nám?
(Správcová neodpoví. Když hosté zjistí, že se odpovědi nedočkají, pokračují v konverzaci.)
FORMÁNEK: Vy budete asi z daleka, vidíte?
(Inspektor se nadechne k odpovědi, ale monolog správcové ho zarazí.)
SPRÁVCOVÁ: Ne, to on si počká, až já obsloužím jedno jelito, pak mu to začne v tom jeho mozku, co v mozku, v tom prejtu, co tam má, mu to začne vrtat, a pak teprve přijde na to, že chce taky uzenku s chlebem. Pivo, to ještě ne, to byste toho po něm chtěli moc. To ho napadne, až když bude jíst.
INSPEKTOR: Jedu až z Prahy. Jsem vrchní inspektor všech starobinců a mám tu v kraji velice důležité řízení.
FORMÁNEK: Paní správco, doneste mi také uzenku s chlebem.
SPRÁVCOVÁ: (Nasadí si pytel, a než odejde, obrátí se do publika.) Pivo ne.
FORMÁNEK: Já pospíchám k porodu.
INSPEKTOR: Vy jste lékař?
FORMÁNEK: Porodní dědek.
INSPEKTOR: Porodní dědek? To jsem ještě neslyšel.
FORMÁNEK: Tady v horách je to běžné, pane inspektore. Napadne sníh a žeňte bábů na lyžích.
(Správcová se vrátí, položí před Formánka talíř a provede svůj obvyklý úkon s mokřým pytlem. Formánek se dá do jídla.)
FORMÁNEK: Tak vy jste až z Prahy. Taky bych se tam chtěl někdy podívat. Paní správco, jedno pivečko. (Správcová vezme pytel a odejde.)
FORMÁNEK: Praha! Slibovali nám, že nás tam vezmou na zkušenu. Ale sliby - chyby. Co člověk nepochytí z doslechu, to se nedoví. Poslyšte, co je na tom pravdy, teď prý po porodu omývají dítě teplou vodou?
INSPEKTOR: Není to můj obor, ale tohle se, co já vím, běžně dělá.
FORMÁNEK: Hm. Tak to se tady na horách neujme. Než zatopíte, než se voda ohř

eje... Pod pumpou je to raz dva.

INSPEKTOR: Poslyšte, a vy máte nějakou porodní školu?

(Správcová vejde, postaví před Formánka pivo a zopakuje úkony s mokrým pytle m.)

FORMÁNEK: Ne. Já jsem samouk, ale snažím se držet krok s vědou. Teď jsem zavěděl to číslování, jak oni prej v těch porodnicích to dělají. Tak já taky: vždycky se zeptám, maminko, kolikátý dítě to máte, no a pak mu pěkně inkoustovou to číslo

na zádička napíšu. Tak, ono to pěkně nevypadá. Křivý nožičky, na zádech číslo, oni

vypadají jako fotbalisti, ale když se to teď dělá...

INSPEKTOR: Máte skutečně odpovědné povolání. Ale to jsem se vás chtěl zeptat :

Existuje přes vás nějaká inspekce? Případně postih?

FORMÁNEK: Ne. Akorát jednou za rok hlásíme do Vídně na vojenskou kancelář, kolik se narodilo kluků.

INSPEKTOR: A co děvčata?

FORMÁNEK: To nikoho nezajímá.

(Rozletí se dveře, ale v osvětleném obdélníku tentokrát kromě deště nevidíme nikoho. Slyšíme jen řízný hlas.)

PIHRT: Ruce nad hlavu a seřadit podle velikosti!

(Přítomné uvede tento nenadálý rozkaz do rozpaků, takže nikdo na výzvu nereaguje. Teprve když zazní rána z revolveru a plechový hrníček sletí ze stolu, všichni tři

polekaně vyskočí a seřadí se do zástupu.)

Směr otevřené dveře pochodem vchod! (Zástup připochoduje ke dveřím, kde se zarazí a pochoduje na místě. Nikomu se nechce do deště.)

Byl vydán povel k pochodu na místě? Řekl jsem snad něco takového?

(Trojice se pohne vpřed a poslední stačí ještě sáhnout pro deštník. Když vyjdou

před herberk, vpadne dovnitř muž v rakouské důstojnické uniformě a přibouchne

dveře. Rozhlédne se, zda v místnosti opravdu nikdo nezbyl, vyjme z příručního zavazadla civilní sako a oblékne si je místo důstojnického kabátku. Pak otevře okno,

jako by chtěl vyvětrat.)

A co ty? Na tebe to neplatilo? Marš ven, civilisto jeden podělanej!

(Na ta slova otevře dveře a vyjde také ven.)

Představte si, taky mě vyhnal.

(Chvilí čeká se skupinkou pod deštníkem.)

Pane poručíku, už můžeme jít dovnitř? Slyšíte, pane poručíku? Nikdo se neozývá.

Pojďte, přátelé, přece tu nebudeme stát na dešti. On nás neukousne. (Pihrt následován ostatními vstoupí.)

Kdepak je? Přece nemohl zmizet.

(Pak ukáže na okno.)

Á! Hledte, vyskočil oknem.

SPRÁVCOVÁ: Jelita si tu daly sraz.

INSPEKTOR: Promiňte, pane, ale pokud si vzpomínám, vy jste tu předtím nebyl.

PIHRT: Ale byl. Spal jsem támhle v koutě. Paní správcová, chtěl bych se najíst. Přineste mi...

SPRÁVCOVÁ: Schválně počítejte, kolikrát půjdu do deště. (Vezme pytel a jde ke dveřím.)

PIHRT: Přineste: talíř, hrnek, vidličku a nůž.

(Správcová otevře dveře a vyjde na dešť. Tam jí teprve dojde, že všechno, o čem je žádána, má uvnitř. Vrátil se, hodí Pihrtovi s krajním sebezapřením nádobí a náhle

dostane hysterický záchvat.)

SPRÁVCOVÁ: Nenávidím! Všechny vás nenávidím! A už to tak dál nebudu trpět.

Všichni svlíknout, kalhoty přes židle a spát. Já vám dám, pacholci!

INSPEKTOR: Ale paní správcová, uklidněte se. Na spaní je přece brzo. Večerka

je v
deset.

(Správcová mávne rukou a odklidí se do kouta.)

PIHRT: Já jím jedině svoje. Nikomu nevěřím. Ono to nemusí bejt přímo otrávený.

Ale můžou v tom bejt uspávací prostředky. Kdepak. (Vyndá si z tlumoku jídlo a pití.)

INSPEKTOR: Promiňte, pane, ale ještě jsme se nepředstavili. Já jsem vrchní inspektor všech starobinců. Kdo račte být vy?

PIHRT: Já jsem takovej obyčejnej, prostej, nedůležitéj, nic zvláštního. Takovej civilista. Tak si chodím po světě, jdu, kam mě napadne, žádný důležitý poslání, víte,

jako že bych třeba něco státnickýho, nebo že bych byl poslanej přímo někam, to ne.

Prostě jen tak beze zbraně, bez cíle, civilista. Pihrt Josef. (Podává všem ruku, srážeje po vojensku podpatky.)

SPRÁVCOVÁ: Dobře. Dobře. Hodinku si ještě blbněte. Ale v deset sfouknu lampu a šlus.

PIHRT: To mluvíte k nám?

INSPEKTOR: Ne. To je samomluva. Neřekl byste, kolik lidí trpí samomluvou. Pejřil

také. Celé hodiny si povídá pro sebe. Ale v jeho případě jde spíš o mazanost než o

samomluvu. Víte, on se to Cimrmanovi bojí říct přímo do očí, a tak dělá, jako že si

brebentí pro sebe, a přitom z něho vycházejí takové hnusné impertinence, jako třeba kachna, volavka nebo bukač.

PIHRT: To jsou normální vodní ptáci, co chcete? Jsou horší nadávky. Třeba vůl.

INSPEKTOR: Ano, na první pohled to vypadá nevinně, ale to je třeba vědět, že Cimrman má na pravé noze srostlé prsty. Ne všechny, samozřejmě. Jenom dva.

Má

prostě mezi malíkem a palcem takovou blánu. Ale kvůli tomu přece ještě nemusí

trpět, aby si někdo ležel na posteli a otravoval vzduch takovými výrazy.

PIHRT: A to jste slyšeli, jak císař pán - my mu říkáme Franta Pepa Jednička - jak

dal tý svý milence kotě?

FORMÁNEK (dychtivě): Ne, ten neznám.

PIHRT: Tak ta Schrattová, to je ta herečka, co za ní císař pán pálí, měla na rozeniny.

A Franta Pepa Jednička jí dal malýho kocourka. A ona povídá: Nezlob se, Fano uši,

ale já kočky nesnáším. A císař povídá: To se divím, vždyť vaše služebná tuhle povídala: Nevím, co ta naše milostpaní na tom starým kocourovi vidí. (Pihrt se svému

vtipu strašlivě směje a ždímá smích i z ostatních. Formánek povzbuzování ani nepotřebuje, vtip se mu zjevně líbí. Inspektor se jen zdvořile usmívá.)

PIHRT: Fuj, to jsem si dal! To se tak někdy povede, že jo? Ještě že tu není žádněj

takovej, před kterým bysme se museli, že jo? Že jsme tu jen tak mezi sebou, samý

obyčejný civilisti, že jo?

FORMÁNEK: A to znáte, jak jel - my mu zas říkáme Starej Procházka - jak jel Starej Procházka do Prahy?

PIHRT: To neznám.

FORMÁNEK: Tak Starej Procházka jel do Prahy, a aby se Čechům nějak zavděčil,

nechal si napsat tři český věty. Jednu že přečte při návštěvě Invalidovny, druhou na

dostihách ve Velký Chuchli a třetí místodržiteli hraběti Thunovi. A teď přijede na

tu Invalidovnu a tam ho vítá delegace v čele s kanonýrem Kučerou, kterej přišel ve válce s Prusama o obě ruce. Císař vyndá papírek a čte: „Milý hrabě, vidím, že je česká země v dobrých rukou.“ A pak přijde na to závodistiště ve Velký Chuchli a tam mu představí vítěze dostihů. A císař vyndá papírek a čte: „Milý státní křiplate, za tvoje zásluhy půjdeš do invalidního důchodu.“ No a nakonec mu místodržící hrabě Thun představí ve svém paláci svoji dvoumetrovou manželku. Starej Procházka zaloví v kapse, vyndá papírek a čte: „Milý sportovníku, máš opravdu Velkou Chuchli.“ (Všichni se smějí, jen Pihrt zvažní a dívá se mlčky před sebe. Když si toho ostatní všimnou, smích jim postupně odumře na rtech. Pihrt pokývá hlavou a vzdychne.)

PIHRT: Tak takhle. Hm.

(Pihrt se zvedne a vyndá z batohu důstojnické sako. Převlékne se do něho, z kapsy vytáhne notýsek, z druhé tužku a položí obě věci na stůl. Znovu vzdychne a otevírá notes.)

PIHRT: Tak jméno...

FORMÁNEK: Jako moje jméno?

PIHRT: Nezdržujte to.

FORMÁNEK: Formánek.

PIHRT (píše): Celý!

FORMÁNEK: Alois.

PIHRT: Bydliště...

FORMÁNEK: Manětín.

PIHRT: Povolání...

FORMÁNEK: Porodní dědek.

PIHRT: Neexistuje. Píšu porodní bába, v závorce muž. (Potom si Pihrt něco dlouze zapisuje a ostatní ho mlčky pozorují.)

FORMÁNEK: Ale pane poručíku, proč najednou tohleto... Myslel jsem čistě pro pobavení...

PIHRT: Co bylo to druhý po tom nádraží?

FORMÁNEK (s úlevou): Jo ták! Invalidovna. Tak to jste jako já. Já taky, jak někde něco pěknýho slyším, přijdu domů a hned to zapíšu. Člověk to zapomene...

PIHRT: Jak se jmenovala ta hraběnka?

FORMÁNEK: Thunová.

PIHRT: Bydliště...

FORMÁNEK: To já nevím. Vždyť na tom nezáleží.

PIHRT (diktuje pro sebe): Odmítá sdělit, kde jmenovaná bydlí. Jméno otce...

FORMÁNEK: Václav.

PIHRT: Žije?

FORMÁNEK: Tatínek je zaplatřpámbů naživu.

PIHRT: Zná anekdotu?

FORMÁNEK: Jo, slyšel ji. Von si každěj vtíp rád poslechne, ale žádněj neudrží.

PIHRT: Matka?

FORMÁNEK: Maminka je už dvanáct let na pravdě boží.

PIHRT: Zemřela, aniž anekdotu slyšela?

FORMÁNEK: Ne, slyšela ji. Vzala si ji chudinka s sebou do hrobu.

PIHRT (diktuje si): ... načež ji odnesla do hrobu. (Sklapne notes a začne přecházet herberkem.) Já to tušil! Je to tady. Tady někde se to líhne. A já na to přijdu. Nebojte se. Já ho najdu, mizeru! (Svlékne důstojnický kabátek a vezme si civil.) Tak co je s vámi? Nějak nám tu zamrzla zábava, ne? (k Formánkovi) Co říkáš, Václave? Vlastně ne, to byl tatík. Ty jsi Lojza, že jo? Ale hele, ta nebyla špatná, t

a jak náš

Fanouš jel do tý Prahy. (k inspektorovi) A co ty? Ty žádnou neznáš?

INSPEKTOR: Ne, já anekdoty nevypravuji, neposlouchám a ani se jim nesměji.

PIHRT: Já ti dám nesměju a neposlouchám! Ta tě pěkně vzala, ta Lojzova. Ale ze

mě nemusíš mít strach. Ani jsem si tě nezapsal. No, přestává pršet, musím jít. To

víte, povinnost. Povinnost volá. Totiž povinnost volá. Tak, paní správcová, sbohem, pane inspektor, sbohem, pane Formánek, na shledanou. (Odejde.)

FORMÁNEK (zvedá se): Ono se to opravdu trhá. Musím k tomu porodu. I když ta

Vránová... Dvanáct dětí porodila. Ta už rodí levou rukou. Takže možná přijdu, napíšu na zádička třináctku a bude to.

INSPEKTOR: Pane Formánku, jestli dovolíte, dám vám jednu radu. Až přijдете domů, připravte rodinu na svou delší nepřítomnost.

FORMÁNEK: A proč jako myslíte?

INSPEKTOR: Ten člověk, co tu byl, si nezapíše anekdoty proto, že by si je nepamatoval.

FORMÁNEK: Ne?

INSPEKTOR: Vy jste asi ještě neslyšel o civilních policistech, že ne?

FORMÁNEK: Ale jo, něco jsem o nich slyšel.

INSPEKTOR: Tak dneska jste ho i viděl.

FORMÁNEK: Vy myslíte, že on...?

(Inspektor významně pokývá hlavou.)

FORMÁNEK: A sakra!

(Náhle si inspektor všimne, že Pihrt zapomněl na stole svůj notes.)

INSPEKTOR: Člověče, vy máte víc štěstí než rozumu. On tady ten zápisník zapomněl.

FORMÁNEK: No to je tedy terno! Ale co když se pro něj vrátí? Že bysme ho spálili?

INSPEKTOR: Možná, že by stačila jenom drobná úprava. (Nalistuje stránku a začne

gumovat.) Místo Formánek z Manětína napíšeme Pejřil Karel ze starobince. A je

to. (Dopíše a schová tužku.)

FORMÁNEK: Pane inspektore, já jsem samozřejmě rád, že jste mi udělal ten vým

az z trestního rejstříku, ale já nevím, jestli si to můžu vzít na svědomí. Co když toho

Pejřila místo mě zavřou? Nevinného člověka!

INSPEKTOR: Podívejte se, pane Formánku, přestárlé lidi oni do vězení nezavírají.

Nejhorší, co by mohli Pejřilovi udělat, by bylo dát mu postel dál od okna. A to by

bylo jedině spravedlivé. Jeho místo u okna by konečně dostal Cimrman, který potřebuje studovat, psát a komponovat, zatímco Pejřil se tam jenom válí, mas

tí karty a chrní. A někdy dokonce, nebudete tomu věřit, plive z okna na záhon s hlávkovým

salátem. Prase. Takže, pane Formánek, Pejřila nelitujte. Takovému člověku op

létáčky s úřady jen prospějí. (Listuje Pihrtovým zápisníkem.) Ten toho tady má. An-

tošik Ladislav, krejčí, Kořenov. Slyšel na zabíjačce, otec a matka zemřeli, aniž

uslyšeli, dovoz z Vídně cestujícím v bavlně O. Winkelhöferem. Smál se tovaryš

š Písecký Karel, běhaje v křečích na dvůr a zpět. Anekdota:

Následník trůnu návštěvou u císaře po dešti.

Slez z toho trůnu, Veličenstvo! Je po dešti.

Proč bych slézalo, synovče?

Minule jsi řeklo, že slezeš, až naprší a uschne.

Konec anekdoty. (Oba se smějí.)

INSPEKTOR: Půvabné dílko, není-liž pravda? Tak copak tu máme dál? Krček Bohu

mil, holič, Liberec. Císař pán na poště mlácen kulatým razítkem do hlavy.

FORMÁNEK: Jo, ten je dobru, to je vo těch známkách.

INSPEKTOR: Císař nespokojen, že má o kolečko víc, úředník namítá, razítko ne smí

jít mimo, nutno trefit do hlavy. V holírně se smál Kalous Jindřich a Jeřábek Voj-

těch. Namydlen Piskoř Jan a Knittel Václav, smích pod pěnou nelze prokázat.

Otec

i matka naživu. Dosud při smyslech. Schopni šíření. (Inspektor sklapne notes .)

FORMÁNEK: Pane inspektore, přečtete ještě nějakou!

INSPEKTOR: Ten Pihrt se může každou chvíli vrátit.

FORMÁNEK: Aspoň jednu, já budu dávat pozor.

INSPEKTOR: Tak dobru. Třeba hned tu první. (Nalistuje první stranu.) A hleď me!

Ta je dokonce tištěná! (Čte.) Provokační anekdota číslo 1 pro pánskou společnost.

Schváleno ministerstvem výživy 3. ledna 1899. To znáte, jak císař pán, my mu ří-

káme Franta Pepa Jednička, dal své milence kotě? Tak ta Schrattová, to je ta herečka... no jo, tu nám přece Pihrt vyprávěl. (Obrátí list.) Provokační anekdota číslo 2,

schváleno atakdale... pro lidové vrstvy, včetně mládeže a dětí. Povím vám jednu

podařenou říkanku, to se nasmějete.

V Schönbrunnu, v Schönbrunnu

střílel císař na srnu.

Minul se však cíle,

zapomněl si brýle.

FORMÁNEK: No jo, ale ty úředně schválený jsou slabší než ty, co si vypravuje me,

nezdá se vám?

INSPEKTOR: To bych řekl. Vždyť ty, co opravdu kolují, vymýšlí jiná hlava. A taková správná protihabsburská anekdota, pane Formánku, ta má veliký význam.

Ta působí v budově monarchie, jak říkal náš statečný Karel Havlíček, jako červotoč. Nikdo nic netuší a jednoho dne je budova rozhodána. A pak stačí je den pořádný liják, v základech to chrupne a celá budova se zřítí.

FORMÁNEK: Pane inspektore, když nás tak cesta svedla, dva dobru vlastence, p ojdte si zazpívat Spi, Havlíčku.

INSPEKTOR: Vy byste opravdu rád?

FORMÁNEK: Je to má nejmilejší.

INSPEKTOR: Že právě tato píseň je oblíbena i u vás, nejsprostších lidí, to m ě ze srd-

ce těší. Nuže, udejte tón.

FORMÁNEK (začne zpívat):

Spi, Havlíčku, v svém hrobečku...

INSPEKTOR (se přidá):

... národ zpívá tvou věrnou písničku,

odpočívej v pokoji!

Kdybys mohl z hrobu hledět,

viděl by jsi národ pro tě želet,

odpočívej v pokoji!

(Během písně vstoupí nikým nepozorován poručík Pihrt a zpívá s ostatními.)

Tvoje tělo v hrobě hnije,

ale duch tvůj posud v Čechách žije,

odpočívej v pokoji!

SPRÁVCOVÁ: Jen si koledujte!

OSTATNÍ: Chtěl jsi vlasti blaho přátí,

za to musels na věčnost se brátí.

Odpočívej v pokoji!

INSPEKTOR: Taková píseň už dovede vyburcovat!

OSTATNÍ: Nuže, bratři české vlasti,

zazpívejme k Havlíčkově slasti,

odpočivej v pokoji!

INSPEKTOR: Někdy se až děsím, jak jsme odvážní.

OSTATNÍ: Naše stará ctíme práva,
na zdar vlasti, Havlíčkovi sláva!

Sláva buď mu na věky!

PIHRT: Takhle pěkně jsem tuhle písničku slyšel naposledy zpívat ve státní tr
estnici

na Borech. Nechal jsem si tady někde zápisník.

INSPEKTOR: S návrhem zpívat tuto píseň jsem přišel já. (Formánek chce něco n
amítnout, ale inspektor ho pohybem ruky zarazí.)

INSPEKTOR: Pište si, pane poručíku, vrchní inspektor všech starobinců...

PIHRT: Ale nechte toho. Písničky nejsou můj obor.

FORMÁNEK: No, je na čase, abych vyrazil. Ona ta Vránová vypadala, že toho bu
de

víc. Kdyby to byly tak trojčata, možná, že bych to třetí ještě chytil.

INSPEKTOR: Počkejte na mě, příteli, půjdu také. Paní správcová, platím.

FORMÁNEK: Mně to taky spočítejte.

SPRÁVCOVÁ: Dejte mi pokoj.

INSPEKTOR: Ale paní správcová, co to zase je? Jedli jsme? Jedli. Pili jsme?
Pili.

Tak musíme platit.

SPRÁVCOVÁ: Já to znám, to vaše placení. Budu se s tím počítat...

INSPEKTOR: Nevím, proč nám nevěříte, my vám skutečně chceme zaplatit.

SPRÁVCOVÁ: Penězma, nebo zase knoflíkama?

INSPEKTOR: Opravdovými penězi.

(Správcová tedy vezme účtenku a počítá útratu.)

PIHRT: Mně, doufám, nic nepočítáte. Špinil jsem jenom nádobí, zatímco se tad
y
špinila monarchie. A za to taky ještě nikdo neplatil, vid', Václave? Ne, to b
yl tatík.

Ty jsi Lojza, vid'?

(Správcová, vyrušena při sčítání, roztrhá účtenku a začne znovu. Všichni ček
ají, až

to spočítá.)

INSPEKTOR: Paní správcová, to snad není tak obtížný početní úkon. Vždyť jsem
měl

jen uzenku, chléb a pivo. (Správcovou jeho replika vytrhne znovu ze soustřed
ění. S

vyčítavým pohledem na inspektora účet roztrhá a začne počítat potřetí. Vtom
venku

mocně zahřmí a strhne se nový liják. Pihrt s Formánkem vyhlédnou z okna.)

FORMÁNEK: To je hrůza!

PIHRT: To tady zase zkejsnem.

INSPEKTOR: Paní správcová, zrušte ten účet!

SPRÁVCOVÁ: Já to věděla, že to počítám zbytečně! (Mrští účtem o zem a začne
všechny mužské pohlavkovat.) Bouřka! Já vám dám bouřku! Dědkové mizerný!

INSPEKTOR: No tak, paní správcová, uklidněte se. Bouřka je přírodní úkaz. Za
to

nikdo z nás nemůže.

SPRÁVCOVÁ: To mám za trest, tohleto.

PIHRT: Ten déšť už mi leze krkem. Já mám rád, když prší, protože déšť nám ho
ufuje lidí pod střechem. Ale ne takovejhle liják. Pro nás jsou nejlepší přehá
ňky. Lidi se

schovaj do nejbližší hospody, já si je proklepnu, vyjde slunce a jdu zase ji
nam. Ale

tady tvrdnu se třema podělanejma civilistama, který už mám dávno zpracovaný.

FORMÁNEK (od okna): Takovej liják snad Rakousko nezažilo.

INSPEKTOR: A také už nikdy nezažije.

PIHRT: Jak to myslíte? To myslíte, že už nikdy nebude takhle pršet?

INSPEKTOR: Možná, že bude. Ale už ne na rakousko-uherskou monarchii.

(Rozletí se dveře. V nich se objeví muž v mlynářském, tvář zkřivenou bolestí
, a v

křečích se chytí zárubní.)

MLYNÁŘ: Bětuško, cos mi to udělala?!

(Inspektor s Formánkem k němu přiskočí a odvedou ho ke stolu.)

FORMÁNEK: Pane otče, co se vám stalo?

MLYNÁŘ: Bětuško! Taková bolest!

FORMÁNEK: Co je s paní mlynářkou?

MLYNÁŘ: Odjela k matce.

FORMÁNEK: A vy myslíte, že se nevrátí?

MLYNÁŘ: Vrátí, ale až za tři dny. To nemůžu vydržet. (Mlynář se chytí za břicho.)

INSPEKTOR: Příteli, to jste chlap? Co to je, tři dny bez ženy?! Znal jsem čl ověka,

který vydržel bez ženy čtrnáct dní.

MLYNÁŘ: Ježišmarjá, Bětuško, cos mi to udělala! Taková kuchařka!

INSPEKTOR: Vždyť se dočkáte. Za tři dny je zpátky a zase vám navaří.

MLYNÁŘ: Nechci! Nechci! Bětuško, tos mi neměla dělat. Copak nevíš, že kuba s taví?!

INSPEKTOR: Ale prosím vás, nějaký Kuba nemůže přece takové manželství... Jak dlouho jste spolu?

MLYNÁŘ: Třiadvacet let.

INSPEKTOR: No tak vidíte.

PIHRT: To chce rum. Na takovou bolest já se nemůžu dívat. To chce rum. (Vytáhne

čutoru a pije.)

MLYNÁŘ: Kuba staví, kuba staví! Copak to ksakru nevěděla?

INSPEKTOR: Takže on teprve staví a ona už se k němu nastěhovala? To je nerozum.

PIHRT: (Znovu si přihne.) Ženskou musíš držet zkrátka. Jednu bych jí vrazil, Kubovi druhou a byl by klid. Ale hele, v tom mlejně se taky semelou všelijaký anekdoty.

Lidi přijedou, čekaj... Neznáš nějakýho pěknýho protihabsburáka?

(Formánek s inspektorem gestikulují, aby mlynář nic neříkal.)

MLYNÁŘ: Dej mi pokoj! (Formánek a inspektor gesty jeho postoj schválí.)

FORMÁNEK: Pane otče, natáhněte se tu pěkně, zdřímněte si, uvidíte, jak se vám uleví.

MLYNÁŘ: Myslíte?

FORMÁNEK: Určitě.

MLYNÁŘ: Bětuško, Bětuško...

INSPEKTOR: Vidíte, pane otče. Znam člověka, který by vám pomohl. Zrovna k němu jdu. Žije tady nedaleko ve starobinci. Každý si tam nese na hřbetě nějaké trápení. A on přišel na to, jak jim ulevit. Geniální myšlenka: léčebné divadlo.

SPRÁVCOVÁ: Blázen.

INSPEKTOR: Sednou si kolem stolu a on jim řekne: Ty, Pejřile, jsi starý vysloužilý.

Pořád bys někoho komandoval, ale nikdo tě neposlouchá. A ty, Fafejto, jsi chytěl být

doktorem, ale na studie nebyly peníze. Každý se o tom stydíte mluvit. Dusíte to v

sobě, v noci vás tlačí můra. Pojdte, kamarádi, zahrajeme si o tom divadelní kus. A

v tom kuse se každý bude jmenovat jinak. A z toho svého trápení se vypovídá.

SPRÁVCOVÁ: Ale v deset hodin se zhasne a šlus.

INSPEKTOR: Ano. V deset hodin se zhasne a všichni budou spát jako mimina.

PIHRT: Jo. Každý máme své starosti. Někdo si pustí hubu na špacír, pak se k lepe,

že půjde za katr, vid', Václave? Vlastně ne, počkej, jak ty se jmenuješ... (lihuje ve

svém notesu)... Pejřil Karel! Kadlík! Kadlíku, Kadlíku, dobrá kaše na mlíku...

Hergot, já nějak moc rozvazuju. Ten civil k tomu rumu, ono to nedělá dobrotu

,

člověk se uvolňuje... (obléká si uniformu) ... pak začne najednou vykládat, jaký

má důležitý posláním, ne, ne. No, a hned je to lepší. (Napřimuje se.) Ona ta uniforma člověka tak nějak zkázní. Kolik myslíš, Kadle, že je v celém Rakousku takový chhle uniformem? Myslíš tak stovka, vid'?

FORMÁNEK: To ne. Když říkáte v celém Rakousku, tak to jistě mnohem...

PIHRT: Dvanáct. Jako apoštolů. Bylo nás třináct. Ale třináctej zradil. No, zradil...

Napil se a kecal. Všecko vykecal.

INSPEKTOR: A co?

PIHRT: Všecko.

INSPEKTOR: Co například?

PIHRT: No, co! Například hned to nejdůležitější: kolik nás je. A taky podružnější věci; že se velitel jmenuje Schmied, hlavní stan že je v Salzburgu, proč máme na vejložkách tchoře...

INSPEKTOR: Proč?

PIHRT: To bys chtěl vědět, vid'? Neřeknu. Jenom napovím. Co dělá takovej tchoř?

No, přemejšlej, Kadle.

INSPEKTOR: Já nejsem Karel. Karel je tady pan Alois.

PIHRT: To je jedno. Pro mě jste všichni Kadlové. (Rum mu už značně stoupl do hlavy.) No, co dělá takovej tchoř?

FORMÁNEK: Smrdí.

PIHRT: To je vedlejší. Tak já ti to teda povím, Kadle, protože bys na to stejně nepřišel. Ty si totiž myslíš, že já jsem nějaký obyčejnej čmudálek, kterej popichuje lidi, tahá z nich protihabsburáky a pak to někde hlásí zlatku za kus, pch! To je žabařina. My máme velkej, dlouhodobej státní úkol, kamaráde. Najít tu líheň, kde to vzniká, najít toho mizeru, kterej ty smradlavý vejce snáší, zahřejvá a pouští ten puch do světa. A já, Kadle, jsem na stropě... na stopě. Ještě ho nemám, ale už kroužím těsně okolo. Je to někde tady. Je to sakra blízko. A jen co přestane ten liják, chytím stopu a jdu po něm. A pak ho chytím za límec, přivedu ho Frantíkovi Pepíkovi Jedničkovi a zamelduju: Vaše císařská Výsosti, poručík Pihrt, tady vám ho vedu. A Frantík Pepík Jednička řekne: Generále Pihrte, splnil jste úkol. Ve dvanáct patnáct odjíždíte expresním vlakem na dovolenou do Mariánských Lázní. Pohov!

INSPEKTOR: Na obzoru se již trhají mraky.

PIHRT: Slyšíš, generále Pihrte, to je tvoje chvíle! (Chvatně skládá svoje věci a má se k odchodu.) Hej, ty tam, v tý kukani! Ještě si chvíli zahřívej ty své pukavce. Ale to, na čem sedíš, jsou tvoje poslední vejce! (Vyrazí ven.)

INSPEKTOR: (Chystá se k odchodu.) Musím ho varovat.

FORMÁNEK: Koho, pane inspektore?

INSPEKTOR: Vy jste to ještě nepochopil, pane Formánku?

FORMÁNEK: Cože? Ten, kdo pro nás vymýšlí ty vlastenecké protihabsburské anekdoty, to je...

INSPEKTOR: Ano. Zdánlivě bezbranný stařec, o němž dnes již nikdo neví, jehož spisy, místo aby v kožených vazbách zdobily vědecké kabinetky a univerzitní knihovny, se válejí v krabici od margarínu pod postelí (zvedne zpod postele krabici), kde se mimochodem už měsíc nezametal, přestože na to vrchní světnicovou Královou denně upozorňuji. A ten člověk tady leží u zdi, kde nevidí ani na čtení, ani

na psaní,
já nevím, proč by měl zrovna Pejřil ležet u toho okna. Já se prostě přestěhuju a bude to. (Vezme ze slavníku deku a polštář a přenese to na slavník u okna.)

SPRÁVCOVÁ: Tak to teda ne. O tom tady vy nebudete rozhodovat. (Hodí mu věci zase zpátky.)

FORMÁNEK: A pane inspektor, to takový slavný člověk, takový vědec si najde čias, aby nás, sprosté lidi, kurva, dobrou anekdotou povzbudil a rozesmál?

INSPEKTOR: Najde, pane Formánku. Pracuje teď kupříkladu na formulaci zákona o dědičnosti. Přemýšlí, píše a náhle se zasměje. Zavolá ústavního posluhu a řekne:
Pane Fafejto, Starý Procházka povídá jednou svému komorníkovi: Schambergu, odnešte odtud ten koš s těmi hnijícími odpadky. Ale Vaše Veličenstvo, vždyť tu žádného koše není, říká komorník. Tak co to tu u čerta tak smrdí? Jestli ono to není od toho, Vaše Veličenstvo, povídá komorník, že se nám rozkládá Rakousko.

FORMÁNEK (směje se): Ta sedla! Ta má tedy ríz!

INSPEKTOR (rovněž pobaven): Ano, ústavní sluha se také směje, hned bere kloboúk a ptá se ...

FORMÁNEK: Kam s ní, pane Cimrman?

INSPEKTOR: Jděte na nádraží, přikáže Cimrman, a řekněte strojvedoucímu Trčkoví, ať ji zaveze do Hradce. Ale teď už opravdu běžím. Musím u něho být dřív než Pihrt. (Vezme své svršky, otevře dveře a naposledy se obrátí k Formánkovi.)
Pane Formánku, pohledte, slunce! Mračna se rozplynula, liják spláchl to staré a s hnilé. A ve vzduchu je cítit, že se co nevidět narodí cosi velkého a krásného.

MLYNÁŘ: Lidi, už to na mě jde! (Inspektor se ve dveřích zarazí.)

FORMÁNEK (přiskočí k mlynáři): Co se děje, pane otče?

MLYNÁŘ: Už se to hnulo. To je bolest!

INSPEKTOR (zavře dveře): Pane Formánku, nemůžete tomu člověku pomoci? Vždyť jste téměř lékař.

MLYNÁŘ: Bože, to je bolest!

FORMÁNEK: (Prohmatává mlynáři ležícímu na posteli břicho.) Já nevím, něco takovýho jsem ještě nedělal, ale snad v tom nemůže bejt tak velkej rozdíl. (Rozhlédne se a spatří mlynářův raneček.) Já si ho půjčím, jo? (Vezme raneček a vsune ho pod ležícího mlynáře. Pak k němu přisedne.)

FORMÁNEK: Tak maminko, totiž tatínku, zhluboka dýchat, ale ne rameny, tam vám to není nic platné! Pěkně bránicí.

MLYNÁŘ: Bětuško, ty bestie, cos mi to udělala!

FORMÁNEK: Vidíte, pane inspektore, ženská také - každá v tý těžký chvíli toho svého proklíná. Tak, pane otče, a teď záleží jenom na vás. Musíte si věřit, že to dokážete. Už tisíce otců před vámi to dokázalo. Tak se pěkně soustřeďte, ráz, dva - a už to je. (Vytáhne zpod ležícího mlynáře jeho raneček, který se nyní změnil v pořádný ranec, a nese ho k oknu.)

MLYNÁŘ: To snad ani nemůže bejt moje.

FORMÁNEK: Otevřete okno, pane inspektore. (Vyhodí ranec z okna a pak okno zase zavře.) Tak, a máte to za sebou, pane otče! (Otevřou se dveře a v nich stane poručík Pihrt.)

PIHRT: Třetí defenestrace! Vyhodili ho z okna.

INSPEKTOR: Cože? Koho?

PIHRT: Místodržícího. Hraběte Thunu.

FORMÁNEK: Tunu? Tolik toho zase nebylo..

PIHRT: Rakousko padlo. Sbohem, má uniformo! (Odhodí vojenské sako do kouta.)

INSPEKTOR (k ostatním): Slyšíte? Dobře poslouchajte!

PIHRT: Sbohem, Mariánské Lázně.

INSPEKTOR: No, jen dál!

PIHRT: Sbohem, můj zápisníčku... (Hodí ho rovněž do kouta.) Sbohem, generále Pihrte!

INSPEKTOR: To je všechno?

PIHRT: Skončil jsem.

INSPEKTOR: Ano, skončil. (Sebere Pihrtovu uniformu a otevře okno.) Na smetiště

dějin s tou veteší!

SPRÁVCOVÁ: Smetiště je na druhý straně.

INSPEKTOR: (Zavře okno a hodí sako na druhou stranu.) Tak jsme se dočkali! K amarádi, navrhuji, abychom na oslavu vítězství uspořádali velký celoustavní maškarní bál, který bude ještě bohatší než ten loňský. A spravedlivý! Ne aby zase vyhrál Pejřil s tím svým Indiánem, kterého všichni považovali za mašlo vačku.

PIHRT: A kdo by měl vyhrát podle tebe?

INSPEKTOR: Moje Pumpa v zimě sklídila největší potlesk!

PIHRT: (Předvede posměšně zmíněnou masku.) Pumpa v zimě! Přišel vobalenej slámou a pytlema a takhle dělal rukou.

FORMÁNEK: Mně se to líbilo.

MLYNÁŘ: Protože ti dává doutníky, patolízale.

INSPEKTOR: Držme se textu, přátelé! Myslím, že se brzy nadějeme velikých změn.

Naše nová vlastenecká vláda se postará, aby ti, kdo se nejvíce zasloužili o pád monarchie, byli po zásluze odměněni. Ministerstvo osvěty, jak ho znám, vydá výnos,

aby významní umělci, spisovatelé a vědci, jako jsem já, měli zajištěna důstojná

místa u okna.

PIHRT: To tam je, v tý hře? Ukaž mi to. (Bere rukopis hry, který ležel až do sud nepovšimnut na stole.)

INSPEKTOR: Není, ale bude to tam. Už to tam píšu.

PIHRT: Tak si piš, že já osobně jsem to hrál naposled.

FORMÁNEK: Ale no tak, Pejřile, kdo by hrál Pihrta?

INSPEKTOR: Jen ho nechte, pane Fafejto. Budou to hrát jiní. A lepší!

FORMÁNEK: My děláme, co můžeme, pane Címrman.

INSPEKTOR: O vás nemluvím, pane Fafejto. Vy se aspoň snažíte. Ale jsou tady jiní,

kterí nejen že nám nezametou pod postelí, ale zúčastňují se naší léčebné hry neochotně a za úplatek, ať to ředitel slyší...

SPRÁVCOVÁ: A dost! (Udělá uzel na utěrce.) To mám za svou dobrotu. Já vám dám! Dědkové plesniví! (Začne je mlátit po hlavách.) Deset hodin, kalhoty přes

židle a spát! (Inspektor, Pihrt, Formánek a mlynář si poslušně svléknou kalhoty a

zalezou pod deky. Správcová sfoukne lampu a s nerudným brumláním odchází.)

SPRÁVCOVÁ: A ticho bude! A ruce na deky! Obě.

INSPEKTOR (když se za ní zavřou dveře): Štětínáč!

SPRÁVCOVÁ (prudce dveře otevře): Kdo to byl?! Kdo to řek?! Počkejte ráno... (Odejde.)

INSPEKTOR (zapálí svíčku): Pane Fafejto, až půjdete ráno do města, dejte ten rukopis na dráhu a řekněte strojvedoucímu Trčkovi, ať ho zaveze do Prahy. Je tam takové divadlo. Ne to národní. Tohle je na periferii za krematoriem. A tam jsou takoví mladí, no, možná, než se to k nim dostane... takoví nadaní herci. A jestli ti se mé

hry chopí, mohu klidně spát. Dobrou noc.

(Inspektor sfoukne svíci a scéna potemní. Opona.)

(KONEC)